

شورای سیاستگذاری حوزه‌های علمیه خاوران

مرکز مدیریت حوزه علمیه خاوران

معاونت پژوهش

استان قزوین، شهر قزوین، مؤسسه آموزش عالی حوزوی کوثر (سطح ۳)

عنوان:

نگرش تحلیلی به امکان نزول سور و آیات

در مدت سفر حجه‌الوداع

استاد راهنما

دکتر محمد نعمتی

نگارنده

فاطمه قنبری

شهریور ۱۴۰۳

بسم الله الرحمن الرحيم

مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه خوارزم

برگه صورتجلسه دفاعیه جایگزین شود.

مرکز مدیریت حوزه‌های علمیّه خوارزم

تحمیدیه:

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي هَدَانَا لِهَذَا وَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِيَ لَوْلَا أَنْ هَدَانَا اللَّهُ،
الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي جَعَلَنَا مِنَ الْمُتَمَسِّكِينَ بِوَلَايَةِ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ وَالأَئِمَّةِ الْمُعْصُومِينَ مِنْ وَلَدِهِ (عليه السلام)

تقدیم:

این اثر را به مولا و سرورم حضرت ولی عصر (عجل الله تعالی فرجه) و رهبر فرزانه انقلاب اسلامی دامت الله تقدیم می‌دارم؛ و خدمت مولایم عرضه می‌دارم که:

«يَا أَيُّهَا الْعَزِيزُ مَسَّنَا وَأَهْلَنَّا الضُّرَّ وَجِنَّا بِبِضَاعَةِ مَرْجَاةٍ فَأَوْفِ لَنَا الْكَيْلَ وَتَصَدَّقْ عَلَيْنَا إِنَّ اللَّهَ يَجْزِي الْمُتَصَدِّقِينَ»

آن بر مردم آشکار نبوده و رسول خدا ﷺ در خطبه غدیر — که در روزهای آخر عمر خود ایراد فرمود — مسائل بسیاری درباره قرآن تبیین کرده است. از بُعد دیگر، گویی قرآن ذخیره‌ای برای غدیر است که بسیاری از آیات آن مربوط به غدیر بوده و این مهم توسط مقام عصمت تبیین شده است.

در قرآن سه آیه درباره غدیر نازل شده که درباره هیچ حکم و موضوعی در قرآن چنین آیاتی نازل نشده است. به جز اینها آیات بسیاری از قرآن به صورت غیر صریح مربوط به اهل بیت علیهم السلام و دشمنان ایشان است که قسمت مفصلی از آن مربوط به غدیر است.

پیشنهادهات

پیشنهاد می‌شود با مطالعه دوباره تاریخ غدیر و حجة‌الوداع فرمایش خداوند را که می‌فرمایند تکمیل احکام شرعی و به اتمام رسیدن تعالیم آسمانی، چگونه به دین اسلام صیانت می‌دهد تا در دل دشمنان، ناامیدی ایجاد کند؟! چه اتفاق مهمی افتاده است که خداوند می‌فرماید: دیگر از دشمنان دین مترسید؛ بلکه از من و از نافرمانی دستوراتم بترسید؟ خطر دشمنان و تهدید آنها، قبل از نزول آیات حج و پس از آن، چه تفاوتی کرده بود؟ آیا دشمنان اسلام با نماز و روزه و حج مسلمانان، دشمن بودند و آیا از این اعمال و مناسک، خطری متوجه آنان می‌شد؟ مگر در طول تاریخ اسلام، ستمگران بی‌شماری در سایه همین اعمال عبادی به جور و ستم خود، ادامه ندادند؟ اگر کامل شدن دین و احکام تشریعی آن، موجب حفظ آن دین خواهد شد، آیا ادیان آسمانی پیشین که به کمال خود رسیده بودند، از تحریف و تغییر، مصون ماندند؟! آیا امروزه از دین موسی علیه السلام و عیسی علیه السلام چیزی باقی مانده است؟ آیا زورمداران و مستکبران امروزی، از ظاهر دین اسلام که در بسیاری از کشورهای عربی رایج است، ترسی دارند و با آن، مخالفتی نشان می‌دهند؟

عناوینی برای محققان پیشنهاد می‌شود:

- مراحل ابلاغ وحی سفر حجه‌الوداع در مدینه، مکه و غدیر خم

- تحلیل خطبه‌های رسول‌الله صلی الله علیه و آله در منا و عرفات

منابع و مأخذ

*: قرآن کریم

منابع فارسی:

۱. بابایی، علی اکبر، قواعد تفسیر، ویرایش سعید رضا علی عسکری، قم: سمت، ۱۳۹۵.
۲. دهخدا، علی اکبر؛ لغت‌نامه دهخدا؛ تهران: دانشگاه تهران، چاپ ۱، ۱۳۸۵.
۳. راغب اصفهانی، حسین بن محمد، ترجمه و تحقیق مفردات الفاظ قرآن، چاپ اول، بیروت، دارالقلم، ۱۴۱۲ق.
۴. رامیار، محمود؛ تاریخ قرآن؛ تهران: امیر کبیر، چاپ ۱۷، ۱۳۹۸.
۵. طباطبایی، محمدحسین، ترجمه تفسیر المیزان، ۲۰ جلد، قم: جامعه مدرسین حوزه علمیه قم، دفتر انتشارات اسلامی، چاپ: ۵، ۱۳۷۴ش.
۶. طبرسی، فضل بن حسن، ترجمه تفسیر مجمع البیان، ۲۷ جلد، تهران: فراهانی، چاپ: ۱.
۷. مکارم شیرازی، ناصر، تفسیر نمونه، ۲۸ جلد، تهران: دار الکتب الإسلامیه، چاپ: ۱۰، ۱۳۷۱ش.
۸. نسائی، احمد بن علی، سنن النسائی، دمشق: دار ابن کثیر، ۱۴۳۷.

منابع عربی:

۹. ابن أبی الحدید، عبد الحمید بن هبة الله، شرح نهج البلاغة لابن أبی الحدید، قم: کتابخانه آیت الله مرعشی، چاپ: اول، ۱۴۰۴ق.
۱۰. ابن حنبل، احمد بن محمد؛ مسند الإمام أحمد بن حنبل، جده: دار المنهاج.
۱۱. ابن طاووس، علی بن موسی، الطرائف فی معرفة مذاهب الطوائف، قم: خیام، چاپ: اول، ۱۴۰۰ق.
۱۲. ابن منظور، محمد بن مکرم، لسان العرب، چاپ سوم، بیروت، دارصادر، ۱۴۱۴ق.
۱۳. ابوداود، سلیمان بن اشعث؛ سنن أبی داود؛ دمشق: دار ابن کثیر، ۱۴۳۸ق.
۱۴. اصفهانی، راغب، مفردات الفاظ القرآن، دمشق - بیروت، دارالقلم - دارالشامیه، ۱۴۱۲، اول.

۱۵. آلوسی، محمود بن عبدالله، روح المعانی فی تفسیر القرآن العظیم و السبع المثانی، ۱۶ جلد، بیروت: دار الکتب العلمیة، منشورات محمد علی بیضون، چاپ: ۱، ۱۴۱۵ ق.
۱۶. بحرانی، سید هاشم بن سلیمان، البرهان فی تفسیر القرآن، قم: بعثه، چاپ: اول، ۱۳۷۴ ش.
۱۷. بخاری، محمد بن اسماعیل؛ صحیح البخاری، بی جا: جمهوریة مصر العربیة. وزارة الاوقاف، بی تا.
۱۸. ترمذی، محمد بن عیسی؛ سنن الترمذی، ریاض: مکتبه المعارف للنشر و التوزیع، بی تا.
۱۹. حسکانی، عبید الله بن عبد الله، شواهد التنزیل لقواعد التفضیل، تهران: مجمع إحياء الثقافة الإسلامیة، چاپ: اول، ۱۴۱۱ ق.
۲۰. حسینی میلانی، سیدعلی؛ آیات الغدیر؛ قم: مرکز الحقایق الاسلامیه، چاپ: ۲، ۱۳۹۲ ش.
۲۱. حویزی، عبدعلی بن جمعه، تفسیر نور الثقلین، ۵ جلد، قم: اسماعیلیان، چاپ: ۴، ۱۴۱۵ ق.
۲۲. سیوطی، عبدالرحمن بن ابی بکر، الدر المنثور فی التفسیر بالماثور، ۶ جلد، قم: کتابخانه عمومی حضرت آیت الله العظمی مرعشی نجفی (ره)، چاپ: ۱، ۱۴۰۴ ق.
۲۳. طباطبائی، محمدحسین، المیزان فی تفسیر القرآن، ۲۰ جلد، بیروت: مؤسسه الأعلمی للمطبوعات، چاپ: ۲، ۱۳۹۰ ق.
۲۴. طبری، محمد بن جریر؛ تاریخ الأمم و الملوک، محمد ابوالفضل ابراهیم، بیروت، دارالتراث، سوم، ۱۳۸۷.
۲۵. طریحی، فخر الدین بن محمد، مجمع البحرین، چاپ سوم، تهران، مرتضوی، ۱۳۷۵.
۲۶. عنایه، غازی؛ أسباب النزول القرآنی، بیروت: دار الجیل، چاپ: ۱، ۱۴۱۱.
۲۷. عیاشی، محمد بن مسعود، تفسیر العیاشی، تهران: علمیه، چاپ: اول، ۱۳۸۰ ق.
۲۸. فخر رازی، محمد بن عمر، التفسیر الکبیر (مفاتیح الغیب)، ۳۲ جلد، بیروت: دار إحياء التراث العربی، چاپ: ۳، ۱۴۲۰ ق.
۲۹. فراهیدی، خلیل بن احمد، کتاب العین، چاپ دوم، قم: نشر هجرت، ۱۴۰۹ ق.
۳۰. قرطبی، محمد بن احمد، الجامع لأحكام القرآن، ۲۰ جلد، تهران: ناصر خسرو، چاپ: ۱، ۱۳۶۴ ش.
۳۱. قمی، علی بن ابراهیم، تفسیر القمی، قم: دار الکتب، چاپ: سوم، ۱۴۰۴ ق.
۳۲. کلینی، محمد بن یعقوب، الکافی، تهران، دار الکتب الإسلامیة، ۱۳۶۵.

۳۳. کوفی، فرات بن ابراهیم، تفسیر فرات الکوفی، تهران: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، چاپ: اول، ۱۴۱۰ ق.

۳۴. مجلسی، محمد باقر بن محمد تقی، بحار الأنوار، بیروت: دار إحياء التراث العربی، چاپ: دوم، ۱۴۰۳ ق.

۳۵. مسعودی، علی بن حسین؛ مروج الذهب، قم: مؤسسه دار الهجرة، ۱۴۰۹ ق.

۳۶. مفید، محمد بن محمد، الأمالی (للمفید)، قم: کنگره شیخ مفید، چاپ: اول، ۱۴۱۳ ق.

۳۷. واقفی، محمد بن عمر، المغازی، مارسدن جونز، بیروت، علمی، سوم، ۱۴۰۹.

مقالات:

۳۸. خسروی، رضوان؛ «بررسی تطبیقی اسباب النزول از مجمع البیان و سایر تفاسیر، سوره جاثیه»، زمستان ۹۰.

۳۹. کورانی، علی؛ مصطفی فضائی، «پژوهشی در اسباب نزول آیه «اکمال دین»»، منبع: علوم حدیث ۱۳۷۶، شماره ۷.

۴۰. معارف، مجید؛ «غدير در آيينه قرآن و روايات»؛ مجله بصيرت و تربيت اسلامي، پاییز و زمستان ۱۳۸۴، شماره ۳ و ۴ ISC.

۴۱. مهدوی راد، محمد علی؛ نیل ساز، نصرت؛ بابا احمدی میلانی، زهره؛ «تحلیل شیوه‌های تأثیرپذیری خطبه غدیر از قرآن کریم»؛ مجله: آموزه‌های قرآنی؛ بهار و تابستان ۱۳۹۴ - شماره ۲۱ رتبه علمی - پژوهشی/ISC.

پایان نامه‌ها:

۴۲. اخوان، محمد؛ «اسباب نزول در مجمع البیان»، قم، مرکز تربیت مدرس، سال ۱۳۸۱ ش.

۴۳. غروی، سعید؛ «بررسی روایات اسباب نزول از اهل بیت (علیهم السلام)»، کارشناسی ارشد، دانشکده اصول الدین، سال ۸۵.

۴۴. مرادی، احد علی؛ «نقد و بررسی کتاب اسباب النزول واحدی»، کارشناسی ارشد، رشته الهیات گرایش علوم قرآن و حدیث، ۱۳۹۰.